

Edyta Strzelczyk
Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej
E.Strzelczyk@bg.pw.edu.pl

Biblioteka naukowa – czy jeszcze naukowa? Konferencja Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Słowa kluczowe: biblioteki akademickie, biblioteki naukowe,

W dniach 25–26 października 2017 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu odbyła się konferencja, której organizatorzy postawili przed sobą, uczestnikami spotkania oraz całym środowiskiem bibliotecznym ważne pytanie odnoszące się do roli i pozycji bibliotek naukowych we współczesnym świecie. Czy obok zadań wynikających z celów statutowych, dotyczących wspierania prac naukowo-badawczych oraz procesów dydaktycznych, w bibliotekach tego typu jest potrzeba realizacja działań innego rodzaju o charakterze popularyzatorskim i kulturotwórczym? Konferencja była bogata w ciekawe referaty obejmujące w sposób teoretyczny omawiane zagadnienia, jak i prezentujące praktyczne przykłady zaczerpnięte z działalności konkretnych bibliotek. Podczas spotkania zaprezentowano 29 referatów oraz 4 wystąpienia sponsorskie zorganizowane w 5 sesjach.

Il. 1. NOVA. Czytelnia komiksów i gazet w Bibliotece Uniwersyteckiej – miejsce odbywania się konferencji
Fot. E. Strzelczyk.

Referat otwierający konferencję wygłosił emerytowany prof. zw. dr hab. Jacek Wojciechowski, który usytuował bibliotekę w procesach naukowych odbywających się na uczelniach i w instytutach badawczych. Prof. Wojciechowski wyraził swój pogląd na temat trudnych relacji utrzymujących się między pracownikami bibliotek a pracownikami naukowymi,

wzajemnym braku zrozumienia i trudnościach w komunikacji. Podkreślał wagę bezpośrednich relacji pomiędzy badaczami podczas prowadzenia działań naukowych, jak i z bibliotekami, które winny być zapleczem dla prac badawczych. W jego opinii powinny istnieć konkretne propozycje programowe dotyczące sposobów wspierania nauki przez biblioteki i bibliotekarzy.

Kolejny referat miał wygłosić prof. dr hab. Jacek Guliński, niestety z przyczyn zdrowotnych nie mógł on uczestniczyć w spotkaniu. Duże zainteresowanie wzbudziło wystąpienie prof. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, dr. hab. Emanuela Kulczyckiego, który przedstawił potencjalne miejsce biblioteki w świecie naukowym w kontekście projektu nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Autor wystąpienia widzi szansę dla bibliotek we wspieraniu prac raportujących dorobek uczelni, dbaniu o jakość metadanych oraz zaangażowaniu w kształtowanie jakości nauki.

Temat ustawy 2.0 był poruszany także przez kolejnych referentów: Katarzynę Bartosik i Kamila Banaszewskiego z Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego. Wystąpienie zostało rozpoczęte od przedstawienia mało optymistycznej wizji bibliotek bez książek i bibliotekarzy. Według Briana T. Sullivana zawód bibliotekarza jest w 97% obciążony ryzykiem automatyzacji. Jaką drogą powinny zatem iść biblioteki akademickie, aby uniknąć zastąpienia przez innych dostawców usług? Czy dążyć do specjalizacji i profesjonalizacji, czy raczej postawić na elastyczność i multidyscyplinarność? Biblioteki z całą pewnością powinny pokazywać swoją wartość i udowadniać, że są potrzebne i użyteczne.

Nawiązując do zasadności powyższego stwierdzenia, Lidia Derfert-Wolf z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy stwierdziła, iż najlepiej osiągnąć ten cel, posługując się danymi statystycznymi i wskaźnikami, które mogą być twardymi dowodami użyteczności biblioteki lub też wskazywać kierunki zmian, aby biblioteka stała się instytucją potrzebną i dobrze funkcjonującą. W wystąpieniu przywołany został ogólnopolski projekt Analiza Funkcjonowania Bibliotek, który to – obok już wdrożonych elementów badających jakość funkcjonowania bibliotek (wskaźniki funkcjonalności i dane statystyczne), opinię i potrzeby użytkowników (badania satysfakcji użytkowników) – planuje opracowanie i wdrożenie metod umożliwiających badanie społecznego i ekonomicznego oddziaływania bibliotek.

Następnie głos zabrała nowa przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, która w nawiązaniu do obchodzonego w tym roku 100-lecia SBP przedstawiła krótką i treściwą historię stowarzyszenia i najważniejsze obszary jego działalności.

Pierwszą sesję obrad zakończyła interesująca dyskusja, z której wyłoniło się kilka kwestii podsumowujących dotychczasowe referaty. Były to m.in. stwierdzenia mówiące o: braku wsparcia państwa wobec roli i misji bibliotek (wszystkich typów) i niestety częsty brak poparcia i przychylności ze strony władz jednostek macierzystych, który może znacznie ograniczać, a nawet utrudniać właściwe funkcjonowanie bibliotek i systemów biblioteczno-informacyjnych w strukturach uczelni.

Sesja druga w dużej mierze skupiała się na roli biblioteki we wspieraniu działalności naukowej i sprawozdawczej pracowników uczelni. Maria Lamberti z biblioteki będącej gospodarzem konferencji starała się w swoim wystąpieniu odpowiedzieć na pytanie, czy bibliotekarz jest potrzebny uczoneму oraz w jaki sposób pracownicy bibliotek wspierają naukowców: poprzez gromadzenie bibliografii, organizację zasobów, konsultacje itp. Można także zauważyć trend, że coraz większą rolę w działalności bibliotek akademickich zajmuje bibliometria – czy należy ją traktować jako szansę czy zagrożenie?

Ciekawy materiał zaprezentowała Joanna Dziak z Politechniki Śląskiej, która dokonała analiz 26 czasopism znajdujących się na liście ministerialnej z lat 2013–2016 z dziedziny bibliologii i nauk pokrewnych pod kątem liczby publikacji zamieszczanych przez pracowników bibliotek szkół polskich. Z 1659 publikacji 33% artykułów napisanych zostało przez osoby afiliujące do bibliotek. Jest to bardzo ciekawy punkt widzenia dowodzący, iż pracownicy bibliotek także prowadzą działania naukowe zmierzające do rozwoju swojej dyscypliny wiedzy. Reprezentantki Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu: Krystyna Jazdon i Aleksandra Szulc, nawiązując do wcześniejszego referatu, dokonały analizy działalności naukowej pracowników swojej biblioteki.

Kolejne dwa wystąpienia przedstawicieli Biblioteki Politechniki Lubelskiej: Justyny Wójcik i Anny Pomorskiej-Kowalczyk oraz Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie Ewy Piotrowskiej prezentowały przykładowe działania, które realizują te instytucje, a których celem jest wspieranie prac naukowych pracowników uczeni oraz realizacja własnej działalności badawczej.

Sesja trzecia zawierała referaty poruszające różne aspekty funkcjonowania bibliotek naukowych. Katarzyna Maćkiewicz z Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie mówiła o działalności sprawozdawczej, którą biblioteka wspiera i realizuje na rzecz uczelni. Przedstawiła opinię sprawozdawców wydziałowych dotyczącą bazy publikacji pracowników. Dorota Olejnik i Kinga Nowakowska, prezentując wybrane aspekty działania swojej instytucji Biblioteki Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, analizowały, jak biblioteki powinny dopasowywać swoją ofertę do potrzeb użytkowników, zwłaszcza tych pochodzących z nowego pokolenia Y i Z, osób, które sprawnie posługują się nowymi technologiami i aktywnie korzystają z mediów cyfrowych.

Żaneta Szerksznis, prezentując funkcjonalności Google Analytics na przykładzie witryny Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, podała przykłady tego, jak mierzyć i kształtować organizację oferty bibliotecznej oraz skuteczną promocję za pomocą mediów internetowych. Urszula Poślada z Biblioteki Uniwersyteckiej w Lublinie określiła, jakie oczekiwania czytelnice występują w jej bibliotece oraz wyznaczyła sposoby ich realizacji. Tematykę związaną z powstawaniem Polskiej Bibliografii Literackiej oraz wsparciem, jakie jest potrzebne przy jej tworzeniu ze strony bibliotek naukowych, omówiła Karolina Jaworska z Instytutu Badań Literackich PAN. Pierwszy dzień konferencji zakończył referat przedstawiciela gospodarzy Anny Dodot, która dokonała analizy potrzeb szkoleniowych użytkowników swojej biblioteki. Elementami zamykającymi ten intensywny dzień obrad konferencyjnych była krótka dyskusja (ograniczona czasowo) oraz zwiedzanie gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (chętni).

Drugi dzień spotkania rozpoczęła prof. UG dr hab. Maja Wojciechowska z Uniwersytetu Gdańskiego, omawiając budowanie kapitału społecznego przez biblioteki i powracając tym samym do kwestii badania wpływu bibliotek, która była poruszana dnia poprzedniego. Można znaleźć przykłady badań mierzących poziom oddziaływania instytucji kultury (głównie muzeów) na społeczeństwo, jednak w przypadku bibliotek zagadnienie to jest jeszcze słabo znane. Różnorodność prowadzonych przez biblioteki działań, zarówno tych naukowych, popularnonaukowych, jak i kulturotwórczych, stwarza szerokie płaszczyzny do analiz i dokonywania pomiarów. Autorka wystąpienia poszukiwała odpowiedzi na pytanie: jaki powinien być kierunek rozwoju bibliotek? Czy ich funkcjonowanie powinno skupić się na misjach społecznych, czy powinny być one głównie społecznymi miejscami dialogu i wspólnoty, lokalnymi centrami kultury, przestrzeniami spotkań? Wydaje mi się, iż taka przyszłość może być bliższa dla bibliotek publicznych, jednak biblioteki akademickie mają i raczej w przyszłości również mieć będą inną główną oś swoich działań – wsparcie nauki.

Mirosława Różycka z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego prezentowała przykłady współpracy prowadzonej przez bibliotekarzy z województwa zachodniopomorskiego zarówno z krajowym środowiskiem, jak i bibliotekarzami z zagranicy. Podczas kolejnych wystąpień prelegenci pokazywali praktyczne rozwiązania i przykłady realizacji działań kulturotwórczych, upowszechniających i popularyzujących inicjatywy i wydarzenia biblioteczne, które w ich instytucjach są realizowane: wystawy tradycyjne i wirtualne, spotkania, kluby literackie i inne kluby gromadzące ludzi o wspólnych pasjach, kąciki gier, promocje wyjątkowych zbiorów (np. plakatów, afiszy teatralnych), fotografie, gry biblioteczne, noce muzeów, wycieczki po zabytkowych budynkach itp. Doświadczeniami swoimi dzielili się bibliotekarze z: Politechniki Lubelskiej (Łukasz Tomczak, Katarzyna Panasiewicz), Politechniki Łódzkiej (Edyta Kołodziejczyk), BUW-u (Agnieszka Kościelniak-Osiak), Uniwersytetu w Toruniu (Edyta Krużyńska), Politechniki Opolskiej (Wioletta Ernst, Anna Pukas), Uniwersytetu Łódzkiego (Radosław Michalski), Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (Hanna Kościńska-Jawień, Katarzyna Mól) oraz Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (Justyna Seifert).

Dwa ostatnie referaty nieco odbiegały od dotychczas prezentowanej tematyki. Jacek Wilcecki z Biblioteki Politechniki Poznańskiej w przystępny sposób pokazał, jak można pozyskiwać i wykorzystywać środki europejskie w celu realizacji różnych projektów czy to bibliotecznych, czy ogólnokulturowych. Zaprezentował przykłady realizacji takich działań, które wpływają na rozwój cyfrowych zasobów kultury. Ostatnie wystąpienie przypadło przedstawicielce Centrum NUKAT Iwonie Ruś, która poruszyła sprawy związane z dotychczasowym brakiem promocji katalogu centralnego NUKAT oraz zmianami, które zaczęto wprowadzać. Większą uwagę zaczęto zwracać na upowszechnianie wiedzy o tym katalogu nie tylko w środowisku bibliotekarskim, ale przede wszystkim wśród użytkowników bibliotek.

Na koniec konferencji nie zabrakło także czasu na dyskusje i podsumowania. Moim zdaniem najtrafniejsze było sformułowanie, które padło podczas wymiany opinii na sali zmieniające pytanie będące myślą przewodnią konferencji na sformułowanie: biblioteka naukowa – jaka jeszcze poza naukową?

Biblioteki w kontekście nieustannie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej, rozwoju technologii oraz przemian prawnych powinny działać wielotorowo, nie ograniczać się tylko do jednego obszaru i ścisłej specjalizacji, ale być gotowe na zmiany, które mogą wynikać z bezpośrednich oczekiwań odbiorców usług bibliotecznych, ale także organów finansujących biblioteki. Prowadzenie urozmaiconej działalności oznacza zapewnienie sobie dodatkowych atutów, pokazywanie i argumentowanie swojej użyteczności na różnych polach. Oczywiście biblioteki naukowe nie mogą spychać na dalszy plan swojej podstawowej misji, jednak nic nie stoi na przeszkodzie jej uzupełniania czy ubogacania. Ku temu potrzebne są jednak sprzyjające warunki: wyjątkowe zasoby, ciekawe miejsca i przede wszystkim ludzie kreatywni i zmotywowani do działania. Podsumowując konferencję, można stwierdzić, że biblioteki naukowe i bibliotekarze w nich pracujący powinni: wspierać naukę, produkować naukę, promować i ubogacać kulturę, a proporcje, w jakich te działania powinny być realizowane, niech każda bibliotek ustala według własnych możliwości.